

3. Данюк В.М. *Організація праці : навч. посібник* / В.М. Данюк, А.С. Тельнов, С.Л. Решміділова; під ред. В.М. Данюка. – К.: КНЕУ, 2009. – 332 с.

*Липівець І.С.
(Полтава)*

ТРАВМАТИЗМ ВЧИТЕЛІВ ТА УЧНІВ В ШКОЛІ ТА ПОБУТІ

Здоров'я людини є одним із найважливіших соціальних чинників, що свідчить про загальне здоров'я суспільства, сприятливі екологічні умови, ефективність системи виховання, освіти та організації виробництва. Здоров'я тісно пов'язане з професією людини, її руховою активністю, харчуванням, звичками, характером відпочинку, психоемоційним станом, тобто способом її життя.

Збереження здоров'я педагогів та учнів є необхідною умовою їх активної життєдіяльності, реалізації, розвитку творчого потенціалу. Воно позначається на результатах всієї навчально-виховної роботи. Тому проблема збереження здоров'я всіх учасників навчально-виховного процесу повинна бути однією з пріоритетних у освітній сфері [1].

Причинами травм та нещасних випадків можуть бути порушення правил та інструкцій з безпеки, небажання виконувати вимоги безпеки, нездатність їх виконати. В основі цих причин травматизму лежать психологічні причини (критичне ставлення до технічних рекомендацій, інструкцій, небажання їх виконувати; незнання норм і способів забезпечення безпеки, правил експлуатації устаткування; невиконання правил та інструкцій з безпеки через невідповідність психофізичних можливостей людини (недостатня координація руху і швидкість рухових реакцій, поганий зір тощо) вимогам даної роботи та ін.) [4].

У навчальних закладах травматизм, здавалося б, не мав би бути таким поширеним явищем, однак тут, крім дорослих, перебувають і діти, які часто забувають про засоби безпеки.

Серед працівників школи найчастіше травмуються прибиральники службових приміщень, оскільки їх робота передбачає виконання фізичних завдань, пересування предметів тощо. Зазвичай травмуються працівники у віці 50–59 років.

В основному випадки виробничого травматизму серед дорослих у закладах освіти трапляються через організаційні причини (невиконання посадових обов'язків, порушення вимог охорони праці, виробничої дисципліни тощо), рідше – з технічних або психофізіологічних [5].

Що стосується учнів, то у віковому аспекті найбільш «травматичним» є вік від 6 до 14 років, що пов'язано з підвищеною емоційністю і недостатньо розвиненою здатністю до самоконтролю. Найбільша кількість травм припадає на критичні вікові періоди (3, 7, 11–12 років), коли діти стають примхливими, дратівливими, часто вступають в конфлікт з оточуючими. Разом з тим, крім віку, існує ряд особливостей, що характеризують дітей, які часто травмуються. Зазвичай це діти, які мають

високу схильність до ризику, рухливі, збудливі, емоційно нестійкі, схильні до частих змін настрою, неадекватно ведуть себе в стресових ситуаціях. Як правило, такі діти переоцінюють свої здібності та можливості [1].

У школі діти травмуються на уроках фізкультури, під час перерв, у класах, коридорах. Основними причинами шкільного травматизму є недостатня виховна робота. Окремі викладачі не твердо знають основи запобігання травм або нехтують ними, допускають перевантаження спортзалів і навчальних майстерень під час проведення занять, дозволяють учням приходити на уроки у повсякденному одязі [5].

Невід'ємною складовою безпечної та ефективної роботи як на будь-якому підприємстві, так і в школі, є охорона праці. Це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності. У ст. 43 Конституції України записано, що «кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці» [3].

Законодавство про охорону праці складається з Закону України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 року, Кодексу Законів про працю України, Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 23 вересня 1999 року, та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, а саме наказів Міністерства МОН України «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах» від 01 серпня 2001 року №563, «Про затвердження Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці в закладах, установах, організаціях, підприємствах, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України» від 18 квітня 2006 року №304, «Про затвердження Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах» та ін.

Відповідно до ст.26 Закону України «Про освіту» забезпечення безпечних і нешкідливих умов навчання, праці та виховання у навчальних закладах покладається на їх власника або уповноважений ним орган, керівника навчального закладу [4].

У навчальному закладі має діяти система управління охороною праці, яка б встановлювала хто, що, коли і як повинен робити, щоб забезпечити безпечність навчально-виховного процесу.

У системі управління охороною праці в навчальному закладі можна виділити такі основні напрями:

- створення безпечних умов праці та навчання;
- документальне оформлення роботи з охорони праці, безпеки життєдіяльності;

- систематичне навчання учнів та працівників навчального закладу безпеці праці та життєдіяльності;
- профілактика нещасних випадків;
- контроль за дотриманням чинного законодавства з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності.

Значна увага з боку адміністрації навчальних закладів має приділятися питанням запобігання нещасним випадкам з працівниками, учнями навчального закладу, як під час навчально-виховного процесу, так і в побуті [2].

Всі нещасні випадки, що трапляються з працівниками, учнями під час навчально-виховного процесу, беруться на облік. Причини їх виникнення з'ясовуються, аналізуються, відповідно до чого проводяться профілактичні заходи.

У відповідності до наказу МОН України від 31.08.2001 року №616 «Про затвердження Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах» розслідуванню підлягають нещасні випадки, які трапилися з вихованцями, учнями і призвели до погіршення стану здоров'я (втрати працездатності) не менше ніж на один день згідно з медичним висновком. Керівник навчального закладу на початок навчального року призначає наказом комісію з розслідування нещасного випадку з вихованцями та учнями і направляє повідомлення у відділ освіти про нещасний випадок. Комісія з розслідування нещасного випадку зобов'язана:

- протягом трьох діб провести розслідування нещасного випадку, з'ясувати обставини і причини, розробити заходи щодо усунення причин нещасного випадку, визначити відповідальних за це осіб;
- виявити і опитати свідків та осіб, які допустили порушення нормативних актів, отримати пояснення в потерпілого;
- скласти акт про нещасний випадок за формою Н-Н у п'яти примірниках і направити на затвердження керівнику навчального закладу.

До акта додаються пояснення свідків, потерпілого та інші документи що характеризують стан місця, де стався нещасний випадок, наявність шкідливих і небезпечних факторів, медичний висновок про стан здоров'я потерпілого в результаті нещасного випадку, витяг з наказу про створення комісії з розслідування нещасного випадку.

Керівник навчального закладу протягом трьох діб після закінчення розслідування затверджує акти форми Н-Н і направляє до відділу освіти. Після закінчення строку лікування потерпілого керівник навчального закладу направляє до відділу освіти повідомлення про наслідки нещасного випадку.

Усі нещасні випадки, оформлені актами за формою Н-Н, реєструються навчальним закладом у журналі реєстрації нещасних випадків, що сталися з вихованцями, учнями.

Відповідальність за правильне і своєчасне розслідування і облік нещасних випадків, складання акта за формою Н-Н, розроблення і виконання заходів щодо усунення причин нещасного випадку несе керівник навчального закладу [2].

З метою попередження травматизму серед учасників навчально-виховного процесу працівниками служби охорони праці школи повинна проводитися певна робота (на основі перевірок, інформацій з місць).

Двічі на рік, відповідальною особою повинні проводитися інструктажі з відповідними записами в журналі. З працівниками, зайнятими на роботах підвищеної небезпеки інструктажі проводяться один раз на квартал. Також повинне бути забезпечене систематичне проведення інструктажів з учнями у кабінетах підвищеної небезпеки та під час масових заходів.

З метою профілактики дитячого травматизму у навчальних закладах розробляються системи обов'язкових масових заходів з безпеки життєдіяльності з учнями. Наприклад, в усіх класах протягом року можуть проводитися заходи по санітарно-гігієнічному вихованню та відповідальному ставленню до свого здоров'я. Двічі на семестр, напередодні канікул, проводяться єдині дні безпеки руху. Щомісячно класними керівниками повинні проводитися бесіди по попередженню нещасних випадків, бесіди з правил дорожнього руху, з пожежної безпеки, з пропаганди здорового способу життя. В школі може бути організована робота дружин юних пожежників та агітбригад. В школах повинно забезпечуватися викладання шкільного курсу «Основи здоров'я» в 1–8 класах, курсу ОБЖ в 9–11 кл. [3].

Кожному працівнику навчального закладу необхідно проникнутись відповідальністю за збереження здоров'я і життя дітей та підлеглих працівників, створення безпечних умов праці та навчання.

Отже, організація навчально-виховного процесу повинна завжди супроводжуватися заходами з охорони праці задля збереження життя і здоров'я всіх його учасників. Перш за все, повинні проводитися профілактичні заходи щодо попередження травматизму під час навчально-виховного процесу на кожен навчальний рік, також заходи щодо попередження побутового травматизму серед учнів і працівників та дорожньо-транспортного травматизму. Невід'ємним є систематичне навчання з охорони праці та безпеки життєдіяльності учнів та працівників. Класні керівники повинні забезпечувати включення в тематику педагогічних рад, батьківських зборів питання щодо профілактики травматизму серед учнів у побуті. Також виховна робота вчителя повинна бути спрямована на те, щоб учні твердо усвідомлювали, що під час виробничого навчання треба бути надзвичайно уважними, зібраними, ретельно виконувати всі постанови вчителя, строго дотримуватись техніки безпеки. І, найголовнішим завданням адміністрації є організація систематичного та вчасного інформування відділу освіти та медичних

закладів про випадки травматизму серед учнів та працівників в навчальному закладі.

Використані джерела

1. Гайдук Л., Отвага І. Професійні хвороби та шляхи їх профілактики / Л. Гайдук, І. Отвага // *Охорона праці*. – 2004. – № 11. – С. 36–38.
2. Дуброва Н.Й. Методичні рекомендації щодо організації системи управління охороною праці в навчальних закладах / Н.Й. Дуброва // *Безпека життєдіяльності*. – 2009. – № 7. – С. 23 – 31.
3. Зеркалов Д.В. Охорона праці в галузі : Загальні вимоги. Навчальний посібник / Д.В. Зеркалов. – К.: Основа, 2011. – 551 с.
4. Катренко Л.А., Пістун І.П. Охорона праці в галузі освіти : Навчальний посібник / Л.А. Катренко, І.П. Пістун. – Суми: Університетська книга, 2001. – 339с.
5. http://dnop.kiev.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=6138&Itemid=182

Ляско М.В.
(Полтава)

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА В ПОБУТІ

Переважає більшість пожеж виникають у помешканнях громадян.

Наші оселі становлять велику пожежну небезпеку. Значна кількість горючих матеріалів у вигляді меблів, килимів, книжок, одягу, іграшок, побутових приладів, які мають пластмасові корпуси та деталі, предметів побутової хімії, паперу тощо формують значне горюче навантаження й створюють умови для швидкого поширення пожежі.

Наш сучасний побут насичений різноманітними електроприладами, які в разі неправильної експлуатації, пошкодження, роботи в аварійних режимах здатні призвести до виникнення пожежі внаслідок теплового вияву електричного струму. З огляду на це слід запам'ятати й виконувати основні вимоги пожежної безпеки:

- електронагрівальні прилади, телевізори, радіоприймачі, інші побутові електроприлади й апаратура повинні вмикатися в електромережу тільки за допомогою справних штепсельних з'єднань та електророзеток заводського виготовлення;

- температура зовнішньої поверхні електроопалювальних приладів у найбільш нагрітому місці в нормальному режимі роботи не повинна перевищувати 85°C;

- відстань од приладів електроопалення до горючих матеріалів має становити не менше 0,25 м.

Не дозволяється:

- застосовувати для опалення приміщення нестандартне (саморобне) електронагрівальне обладнання або лампи розжарювання;